

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТИВНИХ ОЗНАК КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ АБО ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

*Меженна А.А.
студентка 5-го курсу юридичного факультету
ДВНЗ «УжНУ»*

Ефективна кримінально-правова протидія злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та іншим злочинам проти здоров'я населення загалом та контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів зокрема, має величезне значення.

Основний безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 305 «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів» Кримінального кодексу України, – встановлений з метою забезпечення охорони здоров'я населення порядок переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів через митний кордон України.

Склад злочину, передбаченого ст. 305 КК, є спеціальним щодо складу злочину, передбаченого ст. 201 «Контрабанда» КК України [9, с. 896].

Предметом розглядуваного злочину є: 1) наркотичні засоби; 2) психотропні речовини; 3) їх аналоги; 4) прекурсори; 5) фальсифіковані лікарські засоби.

Відомості про предмет злочинів, пов'язаних з наркотиками, зокрема контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, міститься передусім у Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – Перелік). Такий Перелік – це згруповані в списки наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, включені до таблиць I-IV згідно із законодавством України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою. Перелік затверджується Кабміном за поданням спеціально уповноваженого органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я (наразі таким є центральний орган виконавчої влади – Державна служба України з контролю за наркотиками, далі – ДСКН України) і публікується в офіційних друкованих виданнях.

Згідно з передбаченими законодавством заходами контролю за обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів їх занесено в Переліку до чотирьох таблиць. В основі такої класифікації – врахування доцільності використання у медичній практиці зазначених засобів і речовин та ступінь небезпечності для здоров'я людини, яку вони можуть становити у разі зловживання ними.

Таблиця I містить особливо небезпечні наркотичні засоби і психотропні речовини, включені відповідно до списків № 1 і № 2, обіг яких в Україні заборонено, а також рослини, що містять наркотичні засоби і психотропні речовини (мак снотворний і коноплі), внесені до списку № 3. Використання особливо небезпечних наркотичних засобів і психотропних речовин допускається лише в експертній й оперативно-розшуковій діяльності та в наукових і навчальних цілях, а культивування та/або використання маку снотворного і конопель – для промислових цілей та за умов, визначених законодавством [6].

Таблиця II містить наркотичні засоби і психотропні речовини, внесені відповідно до списків № 1 і № 2, обіг яких в Україні обмежено і стосовно яких встановлюються заходи контролю згідно з законодавством. Ці засоби і речовини становлять значну небезпеку в разі зловживання ними, але, з урахуванням їх терапевтичної цінності, можуть використовуватись у медичних цілях. Для засобів і речовин, внесених до обох списків Таблиці II, передбачено однакові заходи контролю [6].

Таблиця III містить наркотичні засоби і психотропні речовини, внесені відповідно до списків № 1 і № 2, обіг яких в Україні обмежено і стосовно яких допускаються вилучення деяких заходів контролю згідно із законодавством. Це окремі препарати, що містять наркотичні засоби (список № 1) і психотропні речовини (список № 2), – вони становлять меншу небезпеку в разі їх вживання, порівняно із засобами і речовинами Таблиці II, і мають більш широке терапевтичне застосування. Для них передбачено також однакові заходи контролю [6].

Таблиця IV містить прекурсори, включені до списків № 1 і № 2, обіг яких в Україні обмежено і стосовно яких встановлюються заходи контролю згідно із законодавством. До списку № 1 включені хімічні речовини та їх солі, під час переробки яких одержують синтетичні наркотичні засоби або психотропні речовини, до списку № 2 – розчинники, окислювачі та інші хімікати промислового або побутового призначення, які використовуються в процесі виробництва чи виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин. Стосовно прекурсорів встановлені різні заходи контролю – більш суворі щодо речовин, включених до списку № 1 [6].

Наркотичні засоби – це речовини природні чи синтетичні, препарати, рослини, що внесені до Переліку. До них належать: героїн, канабіс, смола канабісу, екстракти і настойки канабісу, макова солома, концентрат з макової соломи, опій, кустарно виготовлені препарати з ефедрину, псевдоефедрину тощо. Систематичне вживання наркотичних засобів призводить до захворювання на наркоманію.

Психотропні речовини – це речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, то внесені до Переліку. До них належать, наприклад, ЛСД, мескалін, тетра-гідроканнабінол. Систематичне вживання психотропних речовин також викликає захворювання на наркоманію.

Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин – це заборонені до обігу в Україні речовини синтетичні чи природні, не включені до Переліку,

хімічна структура і властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють.

Прекурсори наркотичних засобів і психотропних речовин (далі – прекурсори) – це внесені до Переліку речовини, що використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних засобів і психотропних речовин. Наприклад, етиловий ефір, ацетон, ефедрин, ангідрид оцтової кислоти, соляна і сірчана кислоти.

Для встановлення виду, назви і властивостей наркотичного засобу, психотропної речовини, їх аналога чи прекурсора, походження, способу виготовлення чи переробки цих засобів і речовин, а також належності рослини до культур, які містять наркотичні засоби, необхідні спеціальні знання. Тому у справах даної категорії обов'язково має бути висновок експерта з цих питань.

Фальсифікований лікарський засіб – це лікарський засіб, який умисно промаркований неідентично (невідповідно) відомостям (одній або декільком з них) про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесений до Державного реєстру лікарських засобів України, а так само лікарський засіб, умисно підроблений в інший спосіб, і не відповідає відомостям (одній або декільком з них), у т. ч. складу, про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесений до Державного реєстру лікарських засобів України [9, с. 896].

Хоча в законі йдеться про предмет злочину у множині, кримінально караним вважається також діяння, предметом якого є лише один вид наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів.

Диспозиція ч. 1 ст. 305 КК України передбачає вичерпний перелік засобів і речовин, що становлять предмет цього злочину, тому, наприклад, контрабанду обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин, за наявності відповідних підстав слід кваліфікувати за ст. 351 Митного кодексу.

Предмет аналізованої контрабанди відрізняється від незаконного перевезення й пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів за місцем, способом вчинення злочину, а також моментом його закінчення [9, с. 897].

Об'єктивна сторона злочину передбачає дві альтернативні форми дій, а саме переміщення предметів злочину через митний кордон України:

- 1) поза митним контролем;
- 2) з приховуванням від митного контролю.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони контрабанди є місце вчинення злочину – митний кордон. Митний кордон збігається з державним кордоном України, за винятком меж території спеціальних митних зон. Межі території спеціальних митних зон є складовою частиною митного кордону України.

Переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем означає їх переміщення: 1) поза місцем розташування митного органу; 2) в розташуванні митниці, але поза зоною митного контролю; 3) поза часом здійснення митного оформлення (тобто до відкриття чи після закриття

митниці, яка є тимчасовою або працює не цілодобово); 4) з використанням незаконного звільнення від митного контролю шляхом зловживання службовим становищем посадовими особами митного органу.

Предмети контрабанди можуть переміщуватись поза митним контролем шляхом обходу місць митного контролю чи об'їзду митних постів автомобілями, використання спеціально виготовлених літаючих пристроїв, торпед, спеціально тренуваних тварин тощо.

У разі, якщо особа домовилась із службовою особою митного органу про переміщення через митний кордон наркотичних засобів і т.д. за неправомірну вигоду, фактично без надання будь-яких документів чи іншого приховування їх від митного контролю, її дії мають бути кваліфіковані як контрабанда – переміщення предметів через митний кордон з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовою особою митного органу, а також як надання неправомірної вигоди (ст. 369 КК України).

Ввезення на територію України, вивезення з території України чи транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів здійснюється за наявності сертифіката (відповідного дозволу), виданого у встановленому Кабміном порядку спеціально уповноваженим органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я (ДСКН України) для кожного такого випадку, незалежно від того, стосується це одного чи кількох наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.

Ввезення на територію України (вивезення з території України) чи транзит через територію України зазначених засобів і речовин здійснюються лише через митниці, визначені ДМС. Порушення цього порядку переміщення зазначених засобів і речовин через митний кордон України утворює склад злочину, передбаченого ст. 305 КК України [9, с. 897].

Злочин вважається закінченим з моменту фактичного незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів через митний кордон України. При цьому незаконне переміщення може бути здійснене шляхом як перевезення, так і пересилання зазначених предметів через митний кордон [9, с. 898].

Якщо предмети контрабанди виявлено під час огляду чи переогляду речей або ж особистого огляду, у т. ч. повторного, при виїзді за межі України, вчинене слід кваліфікувати за статтями 15 і 305 КК. Незаконне переміщення на територію України предметів контрабанди, які виявлено під час митного контролю, утворює закінчений склад цього злочину [9, с. 898].

Поєднане з контрабандою наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення з метою збуту або без такої мети, а так само їх збут, утворюють сукупність злочинів, передбачених статтями 305 і 307 або 309 КК України [9, с. 898].

*Науковий керівник – І.В. Михайлишин.
канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін*

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. – Х.: Право, 2014. – 232 с.
2. Закон «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» у редакції від 22 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>
3. Закон «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15 лютого 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80>
4. Порядок видачі сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення з України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Затв. постановою КМ № 146 від 3 лютого 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/146-97-%D0%BF>
5. Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Затв. постановою КМ № 770 від 6 травня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/712-2014-%D0%BF>
6. Таблиці невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу. Затв. наказом МОЗ в редакції № 634 від 29 липня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00>
7. Постанова ПВС № 4 від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>
8. Постанова ПВС № 8 від 3 червня 2005 р. «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-05>
9. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.